

РІЗНОМАНІТНІ ДОМАШНІ ЗАВДАННЯ – ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК УРОКУ

DIFFERENT HOMEWORKS-THE MAIN ELEMENT OF THE LESSON

Оленчук У.С.,

orcid.org/0000-0002-4743-5998викладач кафедри перекладу та філології
Університету Короля Данила

Стаття присвячена питанню підвищення якості освіти через збільшення зв'язності – повноцінне включення в освітній процес домашнього завдання. Автор описує плюси й мінуси цього підходу, а також розкриває деякі методичні аспекти процесу роботи. Цікаві тексти, граматичні вправи, обговорення ілюстрацій та персонажів є корисними та практичними елементами уроку. Вони давно стали традиційними деталями освітньої діяльності, й сучасні школярі віддають перевагу цікавим інтерактивним завданням, а не нудним заучуванням правил та теорій. Причин є багато, та важливим є вирішення цієї проблеми – творчий вчитель. Світ змінюється, люди змінюються, тому виникає необхідність скоригувати також систему освіти. Сучасні учні, як і їхні батьки, не хочуть читати нудні застарілі історії, зазубрювати правила та виконувати завдання, в практичності яких виникають сумніви, тому необхідно змінювати і вдосконалювати педагогічну систему, починаючи з дошкільної освіти. Педагоги внесли зміни у проведення уроків, з'явилися нові форми та методи роботи з учнями в школі, що посприяло утворенню різноманітних видів уроків. Це стало ще однією причиною для урізноманітнення видів домашніх завдань, адже домашні завдання допомагають учням розвивати самостійність, спостережливість, мислення, а також розподіляти та цінувати свій особистий час і час близьких. Традиційні форми роботи учнів і вчителів нікуди не зникли. Вони досі є популярними та цілком необхідними видами освітньої діяльності, адже допомагають учням удосконалювати своє мислення, пам'ять і навчання загалом. Виникнення і запровадження нетрадиційних форм домашніх завдань сприяють розвитку як учнів, так і вчителя. Вони показують творчість, універсальність та можливість усіх учасників освітнього процесу застосувати свої знання, вміння та навички для виконання традиційних та нетрадиційних форм домашніх завдань. Останні є досить об'ємними для виконання, але їхня практичність, неординарність із використанням елементів сучасного стилю життя учнів так захоплюють увагу виконавців, що на кількість матеріалу для опрацювання вони вже не звертають увагу, адже учні акцентують свою увагу на творчості, логічності та практичності виконання завдання.

Ключові слова: інновації, домашнє завдання, сучасність, творчість, проект, презентація, блог, профіль у соціальних мережах.

The article is devoted to the issue of improving the quality of education through increasing connectivity – full inclusion in the educational process of homework. The author describes the pros and cons of this approach, as well as reveals some methodological aspects of the work process. Interesting texts, grammar exercises, discussion of illustrations and characters are useful and practical elements of the lesson. They have become traditional details of educational activities long time ago, and modern students prefer interesting interactive tasks rather than boring memorization of rules and theories. There are many reasons, but it is important to solve this problem – a creative teacher. The world is changing; people are changing, so there is a need to make adjustments to the education system. Modern students, like their parents, do not want to read boring old stories, memorize rules and perform tasks whose practicality is in doubt. Now people have become more practical and pragmatic. They like things that are clear, useful and relevant to them. Therefore, there is a need to change and improve the pedagogical system, starting with preschool education. Teachers have made changes in the conduct of lessons, new forms and methods of working with students in the school, which has contributed to the formation of various types of lessons. This has become another reason to diversify the types of homework. This has become another reason to diversify the types of homework. After all, homework helps students to develop independence, observation, thinking, as well as distribute and value their personal time and the time of loved ones. Traditional forms of work of students and teachers have not disappeared. They are still popular and completely necessary types of educational activity, as they help students to improve their thinking, memory and learning in general. The emergence and introduction of non-traditional forms of homework contribute to the development of both students and teachers. They show the creativity, versatility and ability of all participants in the educational process to apply their knowledge, skills and abilities to perform traditional and non-traditional forms of homework. The latter are quite voluminous to perform, but their practicality, unusualness with the use of elements of modern lifestyle of students so capture the attention of performers that the amount of material for processing is no longer paid attention, because students focus on creativity, logic and practicality.

Key words: innovation, homework, modernity, creativity, project, presentation, blog, profile in social networks.

Постановка проблеми. Сьогодні одним із важливих елементів навчання є інтерес учнів, тому сучасному вчителю необхідно докласти великих зусиль, щоб зацікавити учнів до вивчення предмета. Сучасний вчитель – це наставник, мотиватор та інноватор. Сучасний вчитель – універсал, який знаходить підхід до кожного учня, активно

співпрацює з батьками та своїми колегами, а також удосконалює нову систему освіти.

Важливість педагогічних інновацій для шкіл України обумовлена кількома аспектами, такими як можливість установавання рівноправних партнерських відносин між учителем та учнем, організація в процесі навчання продуктивної співп-

раці тих, хто навчається, орієнтація навчання на результат і набуття учнями найважливіших компетентностей, можливість практичної реалізації технологічного, суб'єкт-суб'єктивного та особистісно-зорієнтованого підходів до організації педагогічного процесу [2].

Необхідною загальною інновацією, що стосується педагогічної системи загалом, є оптимізація навчально-виховного процесу. Розроблення цієї ідеї очолив на початку 70-х років відомий учений, академік Ю.К. Бабанський. Під його керівництвом розгорнувся педагогічний масовий рух зі вдосконалення навчально-виховної системи. Були досягнуті певні результати, що й сьогодні є значущими для вітчизняної педагогіки та школи [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В літературі відзначається, що нововведень у педагогіці мало. Е.М. Роджерс так визначив нововведення: «нововведення – це ідея, яка є новою для певної людини. І не має значення чи є ця ідея об'єктивно новою чи ні, ми визначаємо її в часі, що минув з моменту її відкриття чи першого використання».

С. Майлс нововведення визначає як «цілком нову, особливу зміну, від якої ми чекаємо ефективності в процесі реалізації систематичних завдань». Французький учений Е. Брансуїк виділив такі три можливі види педагогічних нововведень:

- освітні ідеї та практичні дії цілком нові й раніше невідомі; таких цілком нових та оригінальних ідей дуже мало;

- адаптовані, розширені або по-новому сформульовані ідеї та практичні дії, які набувають особливої актуальності в певному середовищі і в певний період; таких нововведень найбільша кількість;

- нововведення, які обумовлені повторним визначенням завдань, коли в нових умовах реалізуються певні, раніше відомі дії, які сприяють успішному вирішенню цих завдань.

Є ще ціла низка визначень понять новації, інновації, нововведення, зміни тощо, але всі автори єдині в тому, що нововведення має означати спробу змінити систему освіти, причому усвідомлено й цілеспрямовано задля вдосконалення наявної системи.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження особливостей перевірки знань учнів, їхня діяльність під час підготовки домашніх завдань та співпраця учнів із педагогами для досягнення успіхів та розвитку творчості, логічного та критичного мислення. Досягнення мети передбачало визначення найпопулярніших та найефектив-

ніших видів нетрадиційних домашніх завдань, виділення позитивних та негативних рис різноманітних форм виконання домашнього завдання, введення нетрадиційних домашніх завдань у шкільну рутину для зацікавлення учнів та урізноманітнення освітньої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Нововведення як педагогічне поняття означає введення нового в навчально-виховну, освітню діяльність. Часто воно стосується використання нових методів, способів дій, засобів, нових концепцій, реалізації навчальної літератури, нових навчальних програм, засобів виховання тощо. В означеннях, що ж таке нововведення, панує думка про те, що нововведення означає зміну, хоча при цьому деякі вчені мають на увазі нові, інші – кількісні, а ще інші – якісні зміни [4, с. 62].

Ю.К. Бабанський запропонував ввести в педагогіку принцип оптимальності, що вимагає, як відомо, досягнення не просто дещо кращого, а найкращого для цих умов (ситуації) рівня свого функціонування. Принцип оптимальності накладає вимоги розумності, раціональності, почуття міри у застосуванні всіх елементів навчального процесу. Він закликає до максимально можливих результатів за розумних (не плутати з мінімальними) витрат часу й зусиль. У цьому міститься великий гуманістичний потенціал [2, с. 4].

«Оптимальним, – пише академік Ю.К. Бабанський, – ми вважаємо процес навчання, що відповідає водночас таким критеріям: а) зміст, структура й логіка функціонування його забезпечує ефективне і якісне вирішення навчання, виховання і розвитку школярів відповідно до вимог державних навчальних програм на рівні максимальних навчальних можливостей кожного школяра; б) досягнення поставленої мети забезпечується без збільшення витрат часу, відведених чинним навчальним планом для класних занять, а також без надужиття максимальних витрат часу, встановлених шкільною і трудовою гігієною для домашніх занять, що водночас повинно попереджати факти перевтоми учнів і вчителів».

Перевтома учнів, як і вчителів, залежить від багатьох чинників, одним із яких є перевага статичних навантажень над динамічними. Запорукою нормального функціонального стану учнів у процесі навчальної діяльності, можливості підтримувати розумову працездатність на високому рівні та запобігати передчасному стомленню є правильна організація уроку, рівень його гігієнічної спрямованості. Завдання школи полягає в тому, щоби не тільки надати дитині необхідну освіту, але й зберегти в процесі навчання її здоров'я [5].

Процес навчання – дуже важливий і кропіткий процес у житті учнів, тому вчитель повинен правильно та ефективно організувати навчальний процес, продумуючи всі елементи і кожен хвилину уроку.

Урок – це цілісний, логічно завершений, обмежений у часі, регламентований обсягом навчального матеріалу основний елемент педагогічного процесу, який забезпечує активну й планомірну навчально-пізнавальну діяльність групи учнів певного віку та рівня підготовки, спрямовану на розв’язання визначених задач [8, с. 177].

За визначенням М.І. Махмутова, **урок** – це динамічна і варіативна форма організації процесу цілеспрямованої взаємодії (діяльності і спілкування) певного складу вчителів та учнів, яка містить зміст, форми, методи й засоби навчання і яка систематично використовується (в однакові відрізки часу) для вирішення завдань освіти, розвитку і виховання в процесі навчання [6, с. 95].

У сучасній дидактиці існують різні класифікації уроків залежно від взятих за основу ознак (за способами їх проведення, загальнопедагогічною метою організації занять, залежно від дидактичної мети уроки бувають спеціалізованими (переважає одна мета), комбінованими (дві або більше рівнозначні мети)) [3, с. 82].

Для кращого закріплення знань недостатньо активності учнів на уроці, важливо також виконувати домашні завдання, щоб учитель зрозумів, чи добре учні зрозуміли та запам’ятали поданий матеріал.

Однак учням не завжди до вподоби домашні завдання, що вони аргументують банальністю, одноманітністю чи навіть абсурдністю, тому чи не єдиним виходом із такої ситуації є креативні, сучасні та нетрадиційні завдання, придумані вчителем для заохочення учнів до виконання домашнього завдання та взагалі до зацікавлення предметом учнями.

Ознайомившись із різноманітними статтями та інформацією в соціальних мережах, можемо виділити декілька способів зацікавлення учнів виконанням домашнього завдання. Варто пам’ятати, що запропонувати цікаве домашнє завдання – це ще не все. Важливо пояснити учням, як виконувати домашнє завдання, а кращим за пояснення може бути особистий приклад.

Одним із найпопулярніших видів домашнього завдання є розроблення проєктів. Проєкт – важливий та об’ємний за змістом процес, яким цікавляться учні, адже для проєкту їм потрібно прочитати багато інформації, вибрати найцікавіші факти та деталі, підібрати яскраві ілюстрації та світлини

і представити проєкт перед класом. Проєкт є, мабуть, найбільш універсальним з усіх домашніх завдань, адже його можна підготувати на будь-яку тему, чи то про екологію, чи то про відому особистість, чи то про домашніх улюбленців. Як його представити перед класом? Тут теж багато варіантів. Проєкт можна розмістити на великому аркуші паперу, підібравши світлини та інформацію, або підготувати презентацію на комп’ютері. Це сучасно, цікаво й показує, що учні використовують свої знання з ІКТ не тільки для особистих розваг, але й для свого ефективного навчання.

Перш ніж запропонувати учням підготувати проєкт, вчителю варто показати свій, щоб в учнів був взірєць для наслідування. Наприклад, вивчаючи тему “Food”, учитель може створити презентацію про відому страву під час уроку у відомій і доступній для всіх програмі, попередньо підготувавши необхідний текст, світлини та ілюстрації.

Ефективним буде також спільний проєкт з учнями, наприклад, про екологічні проблеми довкілля. Попередньо слід підготувати ватман як основу, фото та ілюстрації, які учні можуть вирізати, а потім розмістити на ватмані, а також важливі та цікаві факти про екологію, види тварин та рослин.

Виконуючи цей проєкт, вчитель може провести опитування чи міні-конференцію, щоб учні могли висловити свої думки, і, узагальнивши зібрану інформацію, розмістити її на цьому ж ватмані.

Варто зазначити, що ці проєкти можуть бути індивідуальними або груповими. Виконувати їх можна у різноманітних форматах. Одним із таких форматів може бути відеопроєкт. Сучасні діти проводять багато часу за переглядом різноманітних відео, а також самі їх знімають. Чому ж не запропонувати їм таке домашнє завдання?

Запропонуйте дітям створити невеликий відеорепортаж для новин, зняти інтерв’ю з історичною постаттю чи рекламу якогось винаходу, колективно розіграти та змонтувати короткометражний фільм. Ролик має стосуватися певної теми з навчальної програми (наприклад, інтерв’ю у Б. Обама).

Учні мають чітко зрозуміти умови завдання та алгоритм його виконання. При цьому вони можуть частково виходити за визначені вчителем межі, надавати виконанню власного, авторського бачення. Діти можуть як знімати звичайні тематичні відеоролики, так і спробувати створити власні варіанти відомих телепередач, ток-шоу чи інтерв’ю [10].

Оскільки учні повинні мислити критично і логічно, корисним домашнім завданням буде

складання ребусів, кросвордів, а також історій. Таке завдання допомагає учням розвивати творчість і логіку, адже неможливо створити кросворд, не знаючи фактів, термінів чи людей. Створення ребусів є кропіткою роботою, адже вимагає від автора творчого підходу, елементарних умінь малювати, а також знання рідної мови, математики та розуміння різноманітних понять та явищ. Щодо складання історій, то це ціла історія... Для початку варто придумати головного героя, одного для цілого класу або кожному учню персонального. Придумати може вчитель або сам учень. Варто подумати над ім'ям персонажа, його зовнішнім виглядом та рисами його характеру. Героєм цієї історії може бути людина, явище природи чи абстрактне поняття, а далі – ще більший політ фантазії, адже учні можуть створити історію про особисті переживання персонажа. Ціла історія може бути монологом головного героя, дуже часто учні у такий спосіб виражають свої особисті почуття й переживання. Ще один варіант історії – важлива подія у житті головного героя. Тут учні теж часто зображують ситуації зі свого життя й життя своїх близьких людей, адже це те, що вони бачать і чують щодня, і те, що вони знають та переживають.

Домашнє завдання такого типу є, мабуть, найкориснішим, адже учні мають змогу виразити свої почуття, переживання, не виказуючи себе, а вчитель розуміє, який настрій в учнів, чи може він допомогти, порадити або скерувати учня. Часто такі завдання допомагають проявити фантазію кожного учня та знайти майбутнього генія літературного спрямування.

Не менш цікавою для класу буде колективна історія, написана під час уроку. Ця історія може бути прототипом, взірцем для учнів, коли вони будуть писати власну історію самостійно, а на уроці буде цікава дискусія, багато різноманітних варіантів розвитку подій та неймовірні повороти сюжету.

Домашнє завдання про написання історії може бути груповим. Щодо продовження цього завдання, то варто організувати вечір творчості й показати одну складну за композицією виставу з різноманітними персонажами у різноманітних ситуаціях, але пов'язаних між собою певним способом, чи то події у певну епоху, чи то ситуації з життя одного міста, чи то елемент декору або предмет, що можна побачити у кожній історії. Звісно, це зробити складно, але учні точно не нудьгуватимуть. Якщо ж все це відбуватиметься іноземною мовою, то, без сумніву, це буде корисно для всього класу і для вчителя, адже так

часто діти не використовують і потім забувають те, що вивчили на уроці іноземної мови. Отже, практичне застосування знань, отриманих на уроці, буде дуже доречним і надовго залишиться у пам'ять цілого класу.

Складіть учням обов'язковий список кінолекторію з вашого предмету, який вони повинні подивитись протягом семестру і на кожен фільм з якого мають написати рецензію. Додайте до цього списку і документальні, і художні стрічки [9].

Учні зможуть уявити себе кінокритиками. «Жива» мова, фрази щоденного вживання, сучасний сленг у фільмах – це те корисне, що учні можуть почерпнути з кіно і використовувати у повсякденному житті, спілкуючись між собою, з друзями і дорослими або під час відпочинку за кордоном. Саме кіноіндустрія зображує реалії закордонного життя, знайомить з буденністю жителів інших країн і демонструє сучасне спілкування між людьми.

Запропонуйте дітям створити профіль історичної постаті або літературного персонажа у соціальних мережах. Таке завдання можна використати на уроках із будь-яких предметів. Воно «оживить» навчальні дисципліни в уяві учнів. Поясніть дітям, що, крім веселощів, це завдання допоможе уявити себе історичною постаттю чи літературним персонажем, дасть змогу краще запам'ятати біографію, зрозуміти ідеї та життєву позицію.

Учні повинні мати свободу для творчості (чим більше деталей, тим краще), але вони мають пам'ятати про толерантність (заборонено когось ображати) та правдивість (не можна викривляти факти). Крім того, будьте уважними та запобігайте розвитку інтернет-залежності у дітей [10].

Профіль у соціальних мережах – це ще один нетрадиційний спосіб зацікавити дітей домашнім завданням. Щоб виконати його, потрібно достеменно знати події і факти з життя людини чи персонажа твору. Підготовка профілю займе багато часу, адже учні захочуть «осучаснити» героя, а для цього потрібно зрозуміти його життєву ситуацію, проблеми, що у нього виникли, та його ставлення до цієї проблеми й життя загалом.

Запропонуйте учням стати блогерами. Після опрацювання достатнього обсягу матеріалу дайте їм завдання написати невелику розповідь у формі статті для блогу про почуте на уроках і прочитане вдома. Дитина має розповісти про свої враження, думки та емоції. Спонукайте учнів виявляти активність у коментарях (діти можуть ставити запитання, підтримувати блогера-початківця чи сперечатися з його позицією).

Перевагами домашнього завдання у формі блогу є такі:

– діти розвивають уміння висловлювати думки у письмовій формі;

– знаючи, що вчитель та однокласники обов'язково прочитають блог, учні писатимуть його старанно, уважно перечитуватимуть текст;

– відповідаючи на зауваження у коментарях до блогу, діти навчаються аргументувати власну позицію, сприймати поради й зауваження, колективно вирішувати суперечки;

– така форма виконання домашнього завдання сприятиме розвитку в учнів письменницького чи журналістського потенціалу [10].

Висновки. Необхідність домашньої роботи зумовлена тим, що знання, навички й уміння засвоюються не відразу, а через періодичне

повторення. Крім того, лише в домашній роботі учень може якнайкраще виявити, випробувати свої можливості, набути уміння самостійно вчитися, переборювати труднощі тощо. Обов'язком учителів і батьків є створення дитині належних умов для виконання домашніх завдань [3, с. 404].

Нетрадиційні домашні завдання стають обов'язковими та буденними для творчого вчителя. Це об'ємна робота і для вчителя, і для учнів, але такі завдання роблять шкільну рутину різноманітною, нестандартною і завжди цікавою. Самі ж учні починають пропонувати свої варіанти домашніх завдань, старанно їх виконують, удосконалюючи свій лексикон та письменницькі навички. Учні виражають свої емоції, відстоюють свою позицію та позицію свого героя і персонажа, розвиваються творчо і вивчають іноземну мову.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения: общедидактический аспект : учебное пособие. Москва : Педагогика, 1977. 257 с.
2. Вобла О.В. Застосування різноманітних новітніх підходів, прийомів та методів навчання з метою зацікавлення учнів предметом математики. *Всеосвіта* : вебсайт. URL: <http://www.vseosvita.ua>.
3. Волкова Н.П. Педагогіка : навчальний посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с.
4. Зайченко І.В. Педагогіка : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2016. 608 с.
5. Карапузова Н.Д., Зімниця Є.А., Помагайбо В.М. Основи педагогічної ергономіки. *Підручники* : вебсайт. URL: <http://www.pidru4niki.com>.
6. Махмутов М.И. Современный урок : учебное пособие. 2-е изд. Москва : Педагогика, 1985. 192 с.
7. Педагогіка : учебное пособие для студентов педагогических институтов / под ред. Ю.К. Бабанского. 2-е изд., доп. и перераб. Москва : Просвещение, 1988. 479 с.
8. Педагогіка / за ред. А.М. Алексюка. Київ, 1985. 295 с.
9. Ревер М.В. 7 простих способів зробити кожен урок цікавим та корисними. *Портал превентивної освіти* : вебсайт. URL: <http://www.autta.org.ua>.
10. Як зробити домашнє завдання цікавим для учнів? *На урок* : вебсайт. URL: <http://www.naurok.com.ua>.